

Tobin or not Tobin

Després de cent dies dels fets de Gènova, reprenem el tema de la globalització amb un dels principals cavalls de batalla d'aquest moviment: la taxa Tobin. Es tracta d'un impost sobre les transaccions financeres mundials, que pretén acabar amb la dictadura dels mercats i lluitar contra la pobresa. A més, entrevistem dues cares ben diferents de la crítica a la mundialització.

El 1971, un professor i futur Premi Nobel d'economia, el nord-americà James Tobin, va llançar la idea d'un impost sobre les transaccions de divises en tot el món. La idea no era nova: John Maynard Keynes ja l'havia proposat anys enrere. Tobin va intuir que amb el final del sistema de Bretton Woods (amb l'or com a valor de base), decretat pels EUA, s'apropava una època d'inestabilitat financera. Amb les divises circulant com si fossin electrons lliures, un impost per cada operació de canvi de divises, entre el 0,1% al 0,5% del total, ajudaria a reduir aquesta volatilitat. És a dir, per cada 100 dòlars que canviessin de mans, entre 10 i 50 centaus anirien a parar a les mans de l'estat. O del Banc Mundial (BM). O del Fons Monetari Internacional (FMI). "No era això (el destí dels diners) el que m'interessava", es lamentava recentment Tobin en una reveladora entrevista per al setmanari alemany *Der Spiegel*.

Per un cantó es reduïa la volatilitat. Per l'altre, es recollia una enorme pila de diners. Una suma colossal, que actualment podria arribar a ser de l'ordre de 250.000 milions de dòlars, si l'impost s'apliqués arreu del món. Un projecte ben difícil, reconeixen fins i tot els seus més ardents defensors.

Però fa trenta anys, quan Tobin va llançar la seva idea, ni el mercat de divises ni la seva complexitat eren les mateixes que en l'actualitat. Les darreres xifres oficials, publicades el passat 9 d'octubre pel Banc de Pagaments Internacional (el "banc central" dels bancs centrals de tot el món), eren d'1,2 bilions de dòlars diaris en transaccions durant el mes d'abril de 2001. Una baixada respecte a la quantitat de fa tres anys (1,49 bilions), en bona part gràcies a l'aparició de l'euro.

D'aquesta vertiginosa xifra, només un 2% aproximadament correspon al comerç d'importació-exportació, o a la in-

versió en borsa, o en serveis. La resta es pot dir que és especulació. Però els economistes adverteixen que hi ha dues classes de joc en divises: per una banda, l'arbitratge, que consisteix a aprofitar les diferències de cotització temporal entre dues monedes (per exemple, entre el tancament del mercat de Tòquio i l'obertura del de Londres), i l'especulació en si: anticipar el preu d'una moneda, i apostar (normalment apostar molt fort) per la seva caiguda o pujada. Això és el que va passar a la pesseta durant la crisi del Sistema Monetari Europeu el 1992.

Èxode a Andorra. L'impost Tobin, tal com l'entenen els seus defensors, s'aplicaria especialment en aquest segon terreny, allà on juguen taurons de les finances, com el conegut George Soros (partidari de l'impost Tobin, d'altra banda). Però hi ha un inconvenient: la distinció entre arbitratge i especulació no està clara. I paradoxalment, l'especulació proporciona liquiditat al mercat, imprescindible per assegurar l'estabilitat.

Cap problema, diuen els defensors de l'impost: el "Tobin" suposaria la reducció tan sols en un 0,1% (o la taxa que fos aplicada) dels beneficis, tant dels clients com dels intermediaris del mercat. En el cas de les inversions "reals" (importació-exportació, per exemple), una retallada d'aquestes proporcions és menyspreable; en el cas de la pura especulació, també, i a més a més la frena.

Segur? Hi ha nombrosos economistes que consideren que només es penalitzaria la quantitat i no la volatilitat, que té a veure amb altres factors, com el dèficit públic, la inflació i altres dades de la salut econòmica d'un país que a ningú agrada mencionar ni analitzar. Quan l'economia d'un país no funciona bé, quan ha de recórrer als préstecs exteriors de forma massiva (com en el cas de l'Argentina), la seva moneda perd credibilitat, recorden els escèptics.

James Tobin, en la línia encetada per Keynes, va proposar l'any 1971 un impost sobre les transaccions de totes les divises arreu del món.

Els defensors de l'impost Tobin consideren que són precisament les polítiques neoliberals les que han portat a aquestes desigualtats, com va succeir en el sud-est asiàtic el 1997, quan totes les monedes de la regió van patir una davallada brutal.

Els escèptics mencionen un altre problema. Què passaria amb els paradisos fiscals, on previsiblement es traslladaria bona part de les operacions de divises?

La rèplica d'un dels defensors de la taxa Tobin és interessant: "Si aquest fos el cas, la mateixa lògica hauria de conduir tots els capitals del país on es paguen impostos a refugiar-se en aquests paradisos" (document de l'ONG francesa ATTAC, Associació per a la Taxació de les Transaccions per a l'Ajut dels Ciutadans). De nou, insisteixen aquests ex-

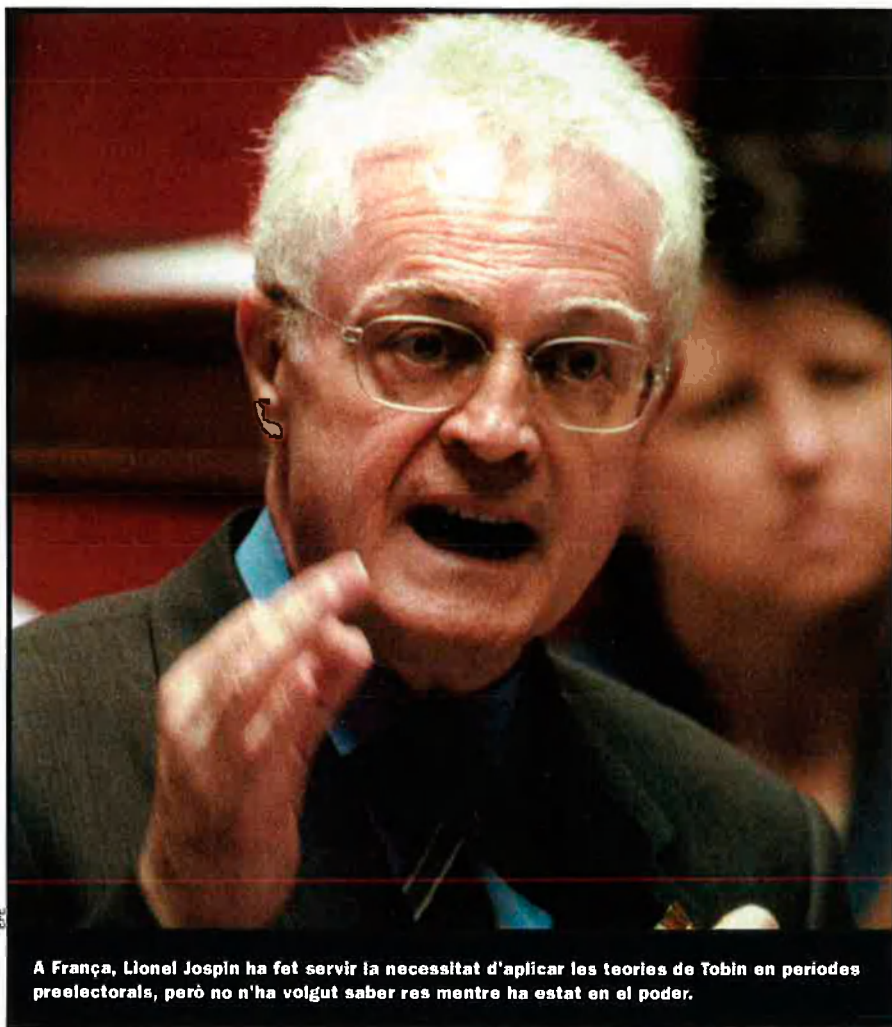
perts, un impost del 0,1% no provocaria l'èxode de les empreses europees, o de les cases de canvi, als paradisos fiscals com Andorra o les Seychelles.

"De fet, les consideracions fiscals no són de bon tros el determinant principal de l'orientació dels capitals", afegeix el document d'ATTAC.

Si no són els impostos, què és el que mou aleshores els capitals arreu del món? L'exemple de l'euro pot ajudar a comprendre la situació.

El dòlar s'ha revaloritzat més d'un 20% respecte a l'euro no perquè la fiscalitat sigui més baixa als EUA, sinó tot al contrari, com reconeixen la mateixa gent d'ATTAC. El bitllet verd i el deute públic nord-americà i les accions d'aquell país són (o eren, abans que comencés la crisi actual) més interessants

"Els problemes de la globalització no es resoldran aturant-la", ha assegurat James Tobin en una entrevista al setmanari alemany 'Der Spiegel'

A França, Lionel Jospin ha fet servir la necessitat d'aplicar les teories de Tobin en períodes preelectorals, però no n'ha volgut saber res mentre ha estat en el poder.

perquè, curiosament, la productivitat, els beneficis i la salut econòmica són més alts en general allà.

Ara que la recessió ensenya les dents, el dòlar hauria de baixar. Ho faci o no, probablement la Reserva Federal nord-americana no s'immutarà: tenen altres preocupacions al cap, com relançar el consum després dels atemptats de l'11 de setembre.

Les davallades monetàries perjudiquen indubtablement els països del Tercer Món, o els que han liberalitzat la seva economia sota el dictat del Fons Monetari Internacional (FMI). Al mateix temps, també ajuden a augmentar l'atractiu de les seves exportacions. El preu social que paguen aquests països per aquesta inestabilitat, però, és massa alt.

I és aquí que els defensors de l'impost Tobin agiten una altra pastanaga: els diners que es podrien recaptar.

Bola de neu. 250.000 milions de dòlars és una xifra respectable, certament. Qui s'encarregaria de recaptar-los i gestionar-los? Tobin, com a bon keynesià, pensava a incrementar els fons del BM o de l'FMI. Les ONG europees o nord-americanes pensen més aviat a donar els diners a l'ONU, per lluitar contra la pobresa, la sida, etc. Resta l'advertència del mateix Tobin: "Com més alt sigui el producte, menys èxit haurà tingut l'impost, perquè això significarà que els moviments especulatius a curt termini no s'hauran aturat."

El debat Tobin va quedar soterrat fins que el 1998 es va constituir ATTAC, primer a França i ara present en una bona dotzena de països. La manera com el primer ministre francès Lionel Jospin ha tractat el tema té particularment gràcia. El rival de Jacques Chirac en les pròximes eleccions presidencials va ser el primer a parlar-ne, el 1995, precisament

davant Chirac. Aleshores es tractava de mostrar un perfil socialdemòcrata, davant el discurs del seu rival gaullista. Chirac va guanyar, i en les legislatives de 1997 Jospin va ser escollit primer ministre. Un cop arribat al poder, de l'impost Tobin no es va tornar a parlar en el si de la coalició socialistes-comunistes-Verds. Només la insistència de l'esquerra "extraoficial", que va arribar a impulsar la creació d'un "grup Tobin" en el Parlament, va continuar alimentant el debat.

Dos estudis governamentals, un del 1998 i un altre de l'agost de l'any passat, van desqualificar oficialment l'impost Tobin. Però vet aquí que les presidencials i legislatives arribaren de nou (primer semestre 2002)... I, com de miracle, Jospin tornà a treure el conill "Tobin" a la televisió (el 28 d'agost). Primer a favor, després silenci, ara de nou a favor... "La trampa sembla massa grossa", comentava el passat 7 de setembre Laurent Mauduit, un comentarista, a *Le Monde*.

En tot cas, la bola de neu ja ha començat a rodar: un grup de diputats socialistes francesos ha presentat una esmena als pressupostos de l'any que ve. La presidència belga de la Unió Europea va posar el tema damunt la taula dels ministres d'Economia dels Quinze, el passat 22 de setembre, a Lieja. El canceller Gerhard Schroeder n'ha parlat, tot i que tímidament.

Després de tants anys, el mateix James Tobin no oculta la seva sorpresa davant el rebombori que ha provocat el seu impost a Europa. En l'entrevista de l'economista a *Der Spiegel* assegurava que "abusen del meu nom", i deia que havia rebutjat invitacions d'ATTAC per parlar del seu controvertit projecte.

"Tots aquests romanços que l'FMI, el BM i l'Organització Mundial de Comerç (OMC) són enemics dels països en via de desenvolupament em sembla mal enfocat. Els problemes de la globalització no es resoldran aturant-la", deia Tobin en aquesta curiosa entrevista. I després advertia misteriosament: "George Soros sí que sap de què parla" quan es mostra partidari del seu impost.

Jordi Zamora (París)